

Pa

Onbetaalbaar

In de pakweg zestig jaar dat ik nu leef, heb ik hooguit vijf keer mijn geboorte meegemaakt. Iedere keer is er een te veel. Wat zich afspeelt in dat Haarlemse slaapkamertje op een eerste verdieping aan de Lijsterstraat, rond de klok van twee uur op de middag van 14 oktober 1957, bezorgt me bij beluistering telkens een voyeuristisch gevoel.

Machteloos probeer jij aan de rand van het bed mam te helpen. 'Toe maar Erica, toe maar, volhouden.'

Ze puft. Ze perst. Ze huilt, ze lacht, ze roept jouw naam.

Dan jullie 'ja-ja-ja' in koor (keurig in cadans aangevuld met de stemmen van oma en de vroedvrouw, alsof het is gerepeteerd), exploderend in een langgerekt 'oooojaaaa' als ik ter wereld kom. Mams oerschreeuw, gevolgd door mijn eerste stemgeluid. Kermend word ik aan de navelstreng boven jullie uit getild, om onder ieders geschater kletterend mijn eerste plas te doen – op mams buik.

Je had een paar weken tevoren een Philips-bandrecorder gekocht, pa. Onbetaalbaar, maar je wilde elke seconde vastleggen, alsof je een journalist was. Zo kon je de scène net zo vaak terugluisteren als je wenste.

Waarom heb ik dat zelf zelden of nooit gedaan? Hoe komt het toch dat het me tegenstaat om met terugwerkende kracht getuige te zijn van deze gebeurtenis? Wat verklaart de afkeer die me overvalt als ik de spoel op het apparaat leg en de startknop indruk?

Pas onlangs begon ik het te begrijpen. Het is niet de gène die zich meester maakt van een mens wanneer we door een sleutelgat kijken naar de intieme momenten van anderen (inclusief onze eigen ouders), het is iets anders. Ik kan niet tegen jullie tedere toon en jullie onderdrukte snikken als ik word geboren. Ik ben niet opgewassen tegen jullie geluk.

Mam

Bioscoopbroek

Of jullie vóór het huwelijk met elkaar naar bed waren geweest, vroeg ik op een avond. We zaten tegenover elkaar in een restaurant om jouw vijfenzestigste verjaardag te vieren.

'Wel en niet,' zei je verlegen.

'Hoe bedoel je wel én niet?'

'Nou, je vader had een bioscoopbroek.'

'Een wát?'

'Het was een gewone broek, maar hij had de binnenkant van de zakken eruit geknipt.' Je giechelde.

'En toen?'

'Hou op.'

'Nee mam, nu wil ik het weten ook.'

Je hield het niet meer van het lachen. Mes en vork vielen naast je loempiabord. 'Als we naar de film gingen, deed-ie die ene broek aan, en dan...'

Zachtjes streefde je met je rechterhand het tafelkleed.

'Echt waar? Mijn moeder?'

'Je moest wat, joh. We vonden het ontzettend opwindend.' Een zucht ontsnapte aan je mond. 'Er is niets spannenders dan het bijna.'

Pa

Een stuk erbij

Misschien wel mijn oudste jeugdherinnering is zeker mijn koudste jeugdherinnering. Eind jaren vijftig, begin jaren zestig. De kolenkacheltijd. In de winter kwam om de paar weken een man met beroet gezicht en zwarte handen de trap op. Hij zette zakken vol briketten en eierkolen in de gang. Zo werd het glimmend grijze en gloeiend hete gevaarte gevoed dat midden in onze huiskamer stond en siste wanneer je – ouderlijk verbod of niet – een klodder speeksel tegen het ruitje spoog.

Een geruststellender warmte dan die kachelwarmte heb ik nooit gekend. Wat voelt veiliger dan na een doodenge eerste dag op de kleuterschool behaaglijk in je pyjama voor de haard liggen? Soezen in de hitte, door je wimpers naar de vlammen kijken, luisteren naar het getik van je moeders breinaalden. Alles in me verzette zich tegen de huiverige gang naar mijn slaapkamer, eenhoog. Bij strenge vorst lag op de ramen een waas van ijsbloemen.

Nergens in oma's huis, waarvan wij de eerste verdieping bewoonden, kon het zo ijzig zijn als in de keuken. Precies daar trok jij je elke zaterdagmiddag terug. Wat voerde je uit, cowboyliedjes van Jim Reeves zingend achter de gesloten deur? Het was niet de bedoeling dat ik ging kijken – mam liet daar geen misverstand over bestaan. Kende ik dat verhaal over die brutale kabouter? Hij had

een grote neus die hij overal in stak. Op een dag was-ie 'm kwijt, zei ze. Afgesneden met een roestig mes.

Eén keer ontsnapte ik aan mams aandacht. Ik sloop naar de keuken, deed de deur voorzichtig open en keek door de kier.

Je was naakt. Van top tot teen. Je stond in een zinken teil, gevuld met water waar damp vanaf sloeg. Zeepsop over je hele lichaam, zeepsop in je haar, zeepsop op de grond en het granieten aanrecht. Met een washand wreef je in je kruis en je bilnaad.

Een rilling trok vanuit mijn nek over mijn rug naar beneden. Ik werd jou, ik had het plaatsvervangend koud. Ijskoud. Kouder dan ik me kon heugen. Tegelijkertijd gloeide het in me: wat was jij mooi, wat was je stoer. Mijn vader was je al heel lang, met al het gezag, de wijsheid en de grappen die daarbij hoorden, maar nu kreeg je iets onoverwinnelijks. Beduusd sloot ik de deur.

Laatst vroeg de vrouw die ik liefheb wat ik zou willen veranderen aan mijn lichaam. Niet door middel van botox, een facelift, een flapoorcorrectie of andere plastische chirurgie, nee, als in een droom: ander hoofd, nieuwe handen, state-of-the-artbillen. In gedachten verkende ik mijn lijf. Keuze te over. Uiteindelijk werd het m'n bovenlichaam. 'In verhouding met die lange benen van me is het te gedrongen,' zei ik.

De vrouw die ik liefheb knikte. Ze hield haar rechterduim en -wijsvinger een centimeter of tien uit elkaar. 'Zo'n stukje erbij, dat zou aantrekkelijker zijn.'

Ik moest terugdenken aan jou, die ene winterdag en de teil. Met precies zo'n lichaam, precies hetzelfde menselijk tekort. Vond mam jouw bovenlijf óók voor verbetering vatbaar? Of verafgoedde ze jou – net zoals ik deed in mijn jeugdige onschuld?

Geen liefde lijkt me daarbij gebaat.

Mam en pa

Man van de wereld

Geluk is een gehaktbal met mayonaise, zeiden jullie vroeger. In vieren snijden, de hompen op een verse witte boterham leggen, klodder Duyvis, tweede snee erbovenop, hap – feest.

Erg luxe aten we niet. Sperziebonen die een uur op het vuur hadden gestaan. Suddervlees. Eén keer in de week een gebakken ei. Konijn op eerste kerstdag was het culinaire hoogtepunt van het jaar. Wijn heb ik nooit bij ons thuis gezien; hooguit een glaasje sherry voor ‘moeders’. Pa dronk bier. Doordeweeks het huismerk van de supermarkt, in het weekend en op hoogtijdagen Heineken.

Twee jaar voor zijn dood nam ik hem een paar dagen mee naar Normandië. Hij reed auto alsof hij nooit iets anders had gedaan (hij had ook nooit iets anders gedaan). Samen verkenden we de stranden waar de geallieerden op D-day waren geland, bezochten we oorlogskerkhoven en klommen we in een museumjeep. Pa was op zijn oude dag begonnen met lezen, voornamelijk over '40-'45.

‘Weet jij hoe ik aan het boek van die snor kom?’ vroeg hij op zeker moment.

‘Die snor?’

‘Kom op, je weet wel. Die kleine Duitse vuilak.’

‘Je gaat me toch niet vertellen dat je *Mein Kampf* wilt lezen?’

‘Zeker wel.’

Ik ging op zoek en vond in een antiquariaat een exemplaar. Het kostte tweehonderd euro.

‘Dat is die schoft me niet waard,’ zei pa. Dan stopte hij voor ons Franse tripje liever een bundel over vrachtwagens uit de jaren zestig en zeventig in zijn koffer.

Tijdens ons lange weekend op de voormalige slagvelden bestelde hij (‘mannen eten vlees en drinken pils’) tussen de middag oesters met een glas muscadet. ‘Dan weet ik tenminste wat ik al die jaren heb gemist, jongen.’

De prijzige fles lang grijpte calvados die hij meenam naar Nederland was binnen een week leeg.

Wonderlijk dat armoede als je erop terugkijkt romantische trekken krijgt. Weten jullie nog dat we in de gang een stinkende emmer hadden staan, omdat je nooit kon voorspellen wanneer de schillenboer met zijn paard-en-wagen in de straat zou verschijnen? Als ik gaten in mijn schoenen had, knipte mam een inlegzool uit een stuk karton. Eén regenbui en ik liep te soppen.

Wat waren jullie trots toen de versleten sofa op een dag kon worden voorzien van nieuwe stof. ‘Kost een rib uit ons lijf,’ zoals pa zei, ‘maar vooruit.’ Twee dagen nadat het opgedofte ding naar binnen was gedragen, stootte bijrijder Bert, twee meter tien, zijn hoofd tegen een lamp boven de salontafel. Een glasscherf trok een scheur van tien centimeter in de nieuwe bankbekleding. Jarenlang deden we ons best de jaap uit het zicht te houden door middel van een zijden kussentje, speciaal voor dat doel door mam aangeschaft. Het was zo glad dat het voortdurend verschoof.

Godzijdank viel er regelmatig iets van de vrachtwagen. Vervoerde pa Engelse drop, dan aten we Engelse drop. Vervoerde hij kleine schroevendraaiertjes, dan vulde de gereedschapskist in onze berging zich met kleine schroevendraaiertjes. Vervoerde hij Chinese

lampions, dan vrolijkten we onze verjaardagsfeesten op met Chinese lampions. Alleen met helikopteronderdelen konden we niet zo één-twee-drie uit de voeten.

Ook aan de rafelranden van industrieterreinen waar pa met zijn truck kwam, vond hij altijd wel iets van zijn gading. Een afgedankte bureaulamp. Twee maaimachines. De achterbank van een Fiat 500 – eveneens met scheur. Zo kwam Jan Splinter door de winter.

Pas op mijn negende kreeg ik mijn eerste fiets. Die was veel te hoog voor me, waardoor ik bij elke pedaalslag links of rechts van het zadel moest glijden om bij een trapper te komen. Bovendien leek het cadeau mij op de glimmende dingdongbel na allesbehalve nieuw. De ketting was niet eens gesmeerd.

Jaren later hoorde ik hoe pa eraan was gekomen. De fiets had een winter lang staan roesten tegen een hek in de Amsterdamse haven. Waarom zou je zo'n ding laten staan? Getweeën schuurden jullie het frame en verfden jullie de buizen wit en blauw. Het waren sinds jaar en dag de kleuren die de trucks van ons transportbedrijfje hadden. Blijkbaar waren de potten verf waaruit werd geput om de wagens in stille tijden op te kalefateren nog niet helemaal leeg.

Zo kwam ik aan een fiets waarop ik me ondanks alle tekortkomingen een man van de wereld waande. Een fiets die met een beetje fantasie deel uitmaakte van Vrachtvervoer Dorus van der Linden bv.

Mam

Seksuele voorlichting

Je was de Greta Garbo van Hillegom, een filmdiva-achtige verschijning in een bollendorp. Flirten deed je niet, je liet met je flirten. Jij kwam uit de stad, uit Haarlem, jij wist hoe een vrouw het spel moest spelen. Maar praten over de liefde, laat staan over seks – nee. Je had geen idee hoe je Désirée en mij voorlichting moest geven.

Ik kwam thuis van school nadat meester Van Vliet in vage termen ('opwinding', 'sjans', 'spannend') had verteld over de eeuwige aantrekkingskracht tussen mannen en vrouwen. 'Dit moeten jullie weten,' zei hij, 'want op een dag word je verliefd.'

Aha, dat was dus het licht misselijke gevoel in mijn buik als ik Sjanny van Lierop, dochter van de Sinterklaas in ons dorp, met haar dansende blonde paardenstaart tussen dertig klasgenoten van de meisjesschool naar de gymzaal zag lopen.

Maar hoe werkte dat dan, met die lichamen en zo?

Ik vroeg het jou.

Je nam me mee naar de trap, gebod me met een knipoog naast je te komen zitten en sloeg een arm om me heen. Op de een-na-onderste tree zag ik een paar stripalbums liggen. *Barend de Beer*, een even brommerige als jolige kindervriend met een kapiteinspet op zijn kop. Désirée was een tijdje terug uitgegleden over het stapeltje, ze had een sleutelbeen gebroken. Toch was

niemand bij ons thuis op het idee gekomen *Barend de Beer* op te bergen in een kast. Ongeruimd was je wel, opruimerig niet.

Het duurde lang voordat je iets zei.

‘Weet je Frénk, soms houdt een man zóveel van een vrouw dat-ie wel in haar zou willen kruipen. Héél diep.’ Zachtjes trok je me tegen je aan. ‘En dat doet hij dan ook.’